

46. ชื่อเรื่อง      การสำรวจโบราณสถานเบื้องต้นเมืองปัตตานี : ศึกษาเฉพาะกรณี วังจะบังติกอ  
ผู้แต่ง              จุรีรัตน์ บัวแก้ว  
สถานที่พิมพ์      มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์  
ปี พ.ศ.              2531  
ชนิดเอกสาร      งานวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับโบราณสถานเมืองปัตตานี โดยเฉพาะกรณีวังจะบังติกอ ทั้งนี้เพราะเมืองปัตตานีในอดีตมีความผูกพันกับกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ในฐานะเมืองประเทศราช แต่เนื่องจากรูปแบบการปกครองของไทยส่งเสริมให้ชนพื้นเมืองปกครองท้องถิ่นตนเอง โดยส่งเครื่องราชบรรณาการ ต้นไม้เงินและต้นไม้ทอง ให้แก่ ราชธานี 3 ปีต่อ 1 ครั้ง ประกอบกับความห่างไกลและการคมนาคมที่ไม่สะดวกส่งผลให้เมืองปัตตานีพยายามแยกตัวเป็นอิสระจากไทยเสมอ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลกลางในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงเปลี่ยนแปลงนโยบายการปกครองเมืองปัตตานีเสียใหม่ให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยจัดแบ่งเมืองปัตตานีออกเป็น 7 เมืองเล็กๆ ได้แก่ เมืองปัตตานี ยะหริ่ง หนองจิก สายบุรี ระแงะ ยะลา และรามัน อีกทั้งยังกำหนดให้เมืองสงขลาเป็นบทบาทในการควบคุมหัวเมืองเหล่านี้แทนรัฐบาลกลาง ในการศึกษาเรื่องนี้ จึงต้องศึกษาบทบาทของราชวงศ์กลันตันในการปกครองเมืองปัตตานี ควบคู่ไปกับวิเทศนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลกลาง ทั้งในประเทศและต่างประเทศในขณะที่ต้องเผชิญกับการคุกคามของชาตินิยมอาณานิคมจักรวรรดินิยมอย่างรุนแรง ตลอดจนการนำไปสู่การดำเนินการปฏิรูปเมืองปัตตานีเป็นมณฑลปัตตานีได้สำเร็จผลการวิจัยพบว่า แม้เมืองปัตตานีจะถูกแบ่งออกเป็นเมืองเล็กๆในยุคราชวงศ์กลันตันเข้ามาปกครองเมืองปัตตานี ณ วังจะบังติกอหลายสมัย แต่ความสำคัญของเมืองปัตตานียังคงปรากฏให้เห็นในลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีต่อรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นบทบาทที่แตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา ประวัติศาสตร์เมืองปัตตานีในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าในฐานะที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่เกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ส่วนกลาง ซึ่งมีผลช่วยเสริมให้ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง วังจะบังติกอเป็นทั้งที่ประทับ และสถานที่ออกว่าราชการของเจ้าเมืองปัตตานีเชื้อสายกลันตัน จึงทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของเมืองกลันตันเข้ามาเผยแพร่และผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังคงสืบทอดต่อๆ กันมาตราบเท่าทุกวันนี้ นอกจากนี้ศิลปกรรมของวังได้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของศิลปะและสถาปัตยกรรมของจีน ที่เข้ามาผสมผสานกับศิลปะของไทยมุสลิม จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นปัตตานี และยังเป็นส่งบ่งบอกถึงความสำคัญของเมืองปัตตานีในอดีต ในฐานะที่เป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญแห่งหนึ่งในแหลมมลายูจึงมีพ่อค้าชาวต่างชาติ เช่นจีน อินเดีย อาหรับ และยุโรป เข้ามาติดต่อค้าขาย โดยเฉพาะในช่วงรัชกาลที่ 2-3 นั้น มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาทำการค้าขายและสร้างบ้านเรือนในเมืองปัตตานีมากที่สุด ด้วยเหตุนี้วังจะบังติกอจึงเป็นโบราณสถานที่สำคัญและมีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองปัตตานี